

Życie codzienne w okupowanej Warszawie oczami żołnierza włoskiego

Robert Przybysz

Adresat zajęć: uczniowie liceum, klasy I, II i III szkoły ponadpodstawowej.

Rodzaj zajęć: historia w klasie I i III, historia i społeczeństwo w klasie II.

Cel ogólny zajęć: Poszerzanie wiedzy uczniów na temat sytuacji w okupowanej Warszawie z wykorzystaniem filmu *Giuseppe w Warszawie*.

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- przedstawia sytuację polityczną na ziemiach polskich w latach 1939–1944;
- omawia życie codzienne ludności okupowanej stolicy Polski przed powstaniem warszawskim;
- identyfikuje cechy charakterystyczne okupacji niemieckiej na ziemiach polskich;
- umiejscawia fabułę filmu w czasie i przestrzeni;
- rozumie rolę komedii filmowej w ukazaniu rzeczywistości II wojny światowej;
- kształci postawy szacunku dla przeszłości jako podstawy tożsamości narodowej;
- formułuje pojęcie tradycji jako części historii;
- umie funkcjonalnie wykorzystywać zasoby internetu i inne źródła wiedzy.

Metody pracy: elementy wykładu, samodzielne korzystanie z internetu, wyszukiwanie informacji i tworzenie notatek, praca z filmem fabularnym, praca ze źródłem pisany i ikonograficznym.

Formy pracy: praca z całą klasą, praca w grupach, praca indywidualna.

Środki i materiały dydaktyczne: film Stanisława Lenartowicza *Giuseppe w Warszawie* (1964), podręcznik *Po prostu historia*, WSiP, Warszawa 2015, ss. 208–217, podręcznik *Ojczysty Panteon i ojczyste spory*, WSiP, Warszawa 2013, ss. 208–214, *Od niepodległości do niepodległości*, *Historia Polski*, IPN, Warszawa 2010¹, ss. 152–171, podręcznik *Zrozumieć przeszłość. Część 4. Dzieje najnowsze po 1939 roku*, Nowa Era, Warszawa 2015, ss. 57–66, Atlas historyczny, *Od starożytności do współczesności*, szko-

---

¹ Podręczniki dla całej klasy uzyskałem nieodpłatnie od BEP IPN Oddział w Łodzi w 2011 r.

ły ponadgimnazjalne, Nowa Era, Warszawa 2013, ss. 122–125, <http://filmpolski.pl> strona filmu *Giuseppe w Warszawie*²

Słowa kluczowe: Giuseppe, okupacja, łapanki, szmugiel, Warszawa.

Czas: 1 godzina lekcyjna + projekcja filmu.

Bibliografia: Bartoszewski W., *1859 Dni Warszawy*, Wydawnictwo Znak, Kraków 1974 ■ Eisler J., *Giuseppe w Warszawie*, „Pamięć.pl” Biuletyn IPN 2012, nr 7, ss. 56–58 ■ Landau L., *Kronika lat wojny i okupacji*, t. I–III, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1962–1963 ■ Olczak M., *Życie codzienne mieszkańców Warszawy w okresie okupacji niemieckiej 1939–1945*, „Ludność i dzieci w okupowanej Warszawie 1939–1945. Symposium”, Fundacja Moje Wojenne Dzieciństwo, Warszawa 2011, ss. 11–28 ■ Surgiewicz S., *Warszawskie ciuchcie*, Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, Warszawa 1972 ■ Zarota T., *Okupowanej Warszawy dzień powszedni. Studium historyczne*, Warszawa 1978 ■ Zach H., *Mój wróg, moja miłość. Pamiętnik dziewczyny z okupowanej Warszawy*, Poradnia K, Warszawa 2016.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. W celu efektywniejszego wykorzystania jednostki lekcyjnej wskazane jest, aby uczniowie w ramach wcześniej zadanej pracy domowej kształcili umiejętność wyszukiwania informacji w internecie i samodzielnie obejrzeni film *Giuseppe w Warszawie*. W razie problemów z jego wyszukaniem, nauczyciel może wysłać indywidualnie, link do filmu³.

2. Prowadzący sprawdza pracę domową z poprzedniej lekcji. Wskazani uczniowie, korzystając z zeszytów lekcyjnych, wskazują w atlasie historycznym podział ziem polskich po 1939 r., z uwzględnieniem późniejszych zmian po 1941 r.

3. W klasach II i III na lekcji historii oraz historii i społeczeństwa nauczyciel wręcza notatkę dotyczącą tematyki okupacji ziem polskich w czasie II wojny światowej do samodzielnego przyswojenia (ZAŁĄCZNIK NR 1). W klasie I szkoły ponadgimnazjalnej na lekcji historii prowadzący dzieli uczniów na 4 grupy i podaje zadania do opracowania.

Grupa nr 1: Na podstawie treści podręcznika, ss. 208–212, scharakteryzujcie politykę i działania okupanta niemieckiego wobec narodu polskiego na terenach wcielonych do III Rzeszy i w Generalnym Gubernatorstwie. Pracę zacznijcie od przeczytania Źródła 1., w podręczniku, s. 217.

---

² <http://www.filmpolski.pl/fp/index.php?film=121967>

³ <https://www.ipla.tv/wideo/film/Giuseppe-w-Warszawie/ff808f0ddfa62c4735caf32beb4adc77>

Grupa nr 2: Na podstawie treści podręcznika, ss. 212–214, scharakteryzujcie politykę i działania okupanta radzieckiego wobec narodu polskiego na terenach okupowanych. Zwróćcie szczególną uwagę na zbrodnię w Katyniu.

Grupa nr 3: Na podstawie treści podręcznika, ss. 215–216, scharakteryzujcie postawy Polaków i Żydów wobec Holocaustu.

Grupa nr 4: Na podstawie treści podręcznika, ss. 216, omówcie, jaki był los Polaków na Kresach.

Nauczyciel prosi reprezentantów grup o przedstawienie wykonanej pracy i ewentualnie uzupełnia brakujące informacje⁴.

4. Następnie prowadzący wyświetla na dużym ekranie stronę filmu *Giuseppe w Warszawie* z wortalu filmpolski.pl, uczniowie zapoznają się z twórcami filmu, aktorami i streszczeniem fabuły oraz galerią zdjęć. Nauczyciel informuje, w postaci pogadanki, o oryginalności i specyfice tego dzieła komediowego.

Jak na lata, w których powstał, *Giuseppe w Warszawie* był filmem bardzo odważnym. Niewiele do tego czasu nakręcono filmów traktujących okupację z przymrużeniem oka. Reżyser przedstawił ją od strony obyczajowej, codziennej, zwykłej — choć także dramatycznej. Pokazał, że nawet w tak tragicznym okresie warszawiaków nie opuszczało poczucie humoru⁵. Oddajemy głos samemu autorowi filmu, Stanisławowi Lenartowiczowi: „Moją intencją było zrobienie filmu, który nieco inaczej pokaże okupację — przyznawał po latach reżyser w cytowanym już wywiadzie dla »Kina«. Filmów martyrologicznych było już sporo, a mnie się wydawało, że pora w końcu pokazać, że Polacy umacniali swoją odwagę i swoje morale poczuciem humoru i robili Niemcom kawały. W jakimś stopniu to humor chronił społeczeństwo przed załamaniem. Polacy nie dali się psychicznie stłamsić, mieli poczucie humoru i dystans do tego wszystkiego, co straszne i niebezpieczne. Przecież na tym polegała nasza siła”⁶.

Nauczyciel może także wykorzystać poniższy fragment autorstwa wybitnego krytyka filmowego, Aleksandra Jackiewicza, który pisał: „Komedia Lenartowicza, wydaje się, osiągnęła to, czego nie osiągnęła u nas chyba żadna, w każdym razie w takim stopniu; pośrodku białego dnia, pośrodku zainscenizowanego wiernie życia — pokażała okupacyjny swoisty dowcip jednego z najdziwniejszych miast”⁷.

⁴ Scenariusz_lekcyj_38_Polacy_wobec_okupantow_w_czasie_II_wojny_swiatowej.pdf

⁵ <http://www.ekartkazwarszawy.pl/kartka/premiera-filmu-giuseppe-warszawie/>

⁶ <https://culture.pl/pl/tworca/stanislaw-lenartowicz>

⁷ Eisler J., *Giuseppe w Warszawie*, „Pamięć.pl” Biuletyn IPN 2012, nr 7, s. 58.

5. Nauczyciel zachęca uczniów do podzielenia się wrażeniami wyniesionymi z filmu. Pyta o emocje, jakie wzbudził w nich obraz tak przedstawionych warszawiaków z tamtych czasów, o formę przekazu, jego wiarygodność i skuteczność. Przytacza słowa reżysera filmu: „Chciałem, by *Giuseppe w Warszawie* oddawał zaskoczenie cudzoziemca, który dociera do Warszawy. Kiedy mówi: »Przeklęta Warszawa«, to znaczy, że czegoś takiego się nie spodziewał. Jest to zdziwienie człowieka, który nie wie, co jest wokół niego grane”⁸.

6. W trakcie swobodnej rozmowy prowadzący próbuje skłonić uczniów do refleksji nad sensem podejmowania w kulturze i życiu publicznym tematów historycznych, prowokuje do dyskusji nad celowością powrotu do przeszłości, nad naszym współczesnym, osobistym stosunkiem do historii. Wskazuje przykłady bohaterów filmu: „jadącego na przepustkę sympatycznego żołnierza włoskiego Giuseppe Santucci (Antonio Cifariello), żywiolową konspiratorkę Marię (Elżbieta Czyżewska) jej safandulowatego, stroniącego od działań konspiracyjnych brata (Zbigniew Cybulski). W wyniku splotu różnych zdarzeń cała trójka trafia do jednego mieszkania. Wraz z Giuseppe poznajemy okupacyjną rzeczywistość łapanek, czarnego rynku, wszechobecności Niemców, godziny policyjnej, zaciemniania okien i konspirację z przymrużeniem oka. Mamy więc tajne zebrania, przechowywanie smaru do broni w jajkach, których oczywiście musi spróbować nierozgarnięty Włoch, mieszkanie, gdzie każdy przedmiot ma swoje miejsce i swoje konspiracyjne znaczenie, a wchodzący zamiast zwyczajowego »dzień dobry« mówią: »Czy ropuchy złożyły skrzek«”⁹.

Na koniec tego fragmentu lekcji nauczyciel wraz z uczniami formułują wspólnie definicję „tradycji” jako tej części historii, która zostaje uznana przez zbiorowość za społecznie ważną, konstruktywną dla współczesności i przyszłości. Prowadzący pyta, co składa się na tradycję — młodzież z pomocą nauczyciela wskazuje na:

- obyczaje (np. sposób ubierania się);
- poglądy;
- wierzenia;
- sposób myślenia i zachowania;
- normy etyczne (kodeks wartości) i społeczne¹⁰.

7. W kolejnej części lekcji nauczyciel prosi uczniów o przygotowanie notatki w dowolnej formie na temat tego, jak wyglądało życie w okupowanej Warszawie. Praca odbywa

---

⁸ Wyżyński A., *Zawsze trzeba być sobą — rozmowa z reżyserem Stanisławem Lenartowiczem*, „Kino” 2006, nr 469, s. 37.

⁹ <http://www.ekartkazwarszawy.pl/kartka/premiera-filmu-giuseppe-warszawie/>

¹⁰ <http://www.stylowy.net/data/edu/0/21.pdf>

się w grupach złożonych z 3 osób. Notatka powinna zawierać odpowiedzi na podane przez nauczyciela pytania:

- jakie działania podjęli bohaterowie?
- z jakimi przejawami życia okupacyjnego się stykali?

Prezentacja wyników pracy:¹¹

- widok mężczyzn w niemieckich mundurach (polskiej konspiracji, Wehrmachtu, SS);
- działania zbrojne podziemia (wysadzenie pociągu);
- braki organizacyjne konspiracji (wręczenie orderu i wyrok śmierci);
- walki partyzanckie w lasach (odnalezienie Beretty Fiat 22015);
- szmuglowanie żywności (scena w pociągu)¹²;
- łapanki (na peronie, na bazarze);
- nadmierne spożywanie alkoholu (kilka scen);
- zrujnowane budynki mieszkalne (drzwi otwierane przez Giuseppe);
- godzina policyjna i przymus zaciemnienia (ostrzał okna po konwersacji Włocha);
- braki energii elektrycznej (lampka karbidowa);
- szukanie sposobów szkodzenia wrogowi (kradzież broni i jej przemyt);
- posługiwanie się szyfrem przez konspiratorów (pukanie do drzwi „Chopin”, „Bocian pożarł kijanki”, „Przywieziono pokarm dla kanarków”, „Czy ropuchy zniosły skrzek?”¹³);
- mały sabotaż (rzucanie jajkami wypełnionymi farbą w restaurację dla Niemców);
- bieda (główny bohater śpi pod własnym płaszczem);
- brak żywności (Giuseppe stoi w długiej kolejce po chleb w cywilnym stroju);
- kuchnia włoska (dwie sceny z konsumpcją spaghetti);
- tęsknota głównego bohatera za ojczyzną (spotkanie z „Satyrem” i rozmowa po włosku);
- okazywanie sympatii żołnierzowi włoskiemu (wskazywanie drogi, częstowanie alkoholem itp.);
- bariera językowa (trudności w komunikowaniu się różnych nacji);
- wykorzystywanie „szczekaczek” w przekazie propagandowym (informacja o kapitulacji Włoch 8 IX 1943);
- sympatia warszawiaków dla Włoch (Staszek w mundurze włoskim na ramionach wiwatujących mieszkańców: „Ludzie, ja Polak, ze Skierniewic...”);

---

¹¹ Wyniki zostały opracowane w oparciu o zajęcia przeprowadzone w klasie II C, Publicznego Liceum Ogólnokształcącego Uniwersytetu Łódzkiego, w dniu 24 IV 2019 r. Uczniowie w trakcie projekcji filmu, na dwóch jednostkach lekcyjnych, mieli za zadanie wypisać w punktach, na zakodowanych kartkach, elementy życia codziennego w okupowanej Warszawie.

¹² <https://ssh.apsl.edu.pl/baza/wydawn/ssh017/jasioneek.pdf>

¹³ Koper S., *Historia wiecznie żywa, Giuseppe w Warszawie*, „Do Rzeczy” 2015, nr 33, s. 69.

- romansowanie polskiej dziewczyny z żołnierzem wrogiej armii¹⁴;
- negatywny stosunek Niemców do innych narodowości (częste wulgaryzmy w języku niemieckim);
- częste kontrole dokumentów (Ausweis, Kenkarta itp.)¹⁵;
- stosowanie kontaminacji¹⁶ w konwersacji (łączenie języków np. „spierdalamento”);
- czarny rynek i paserstwo („komu, komu bo idę do domu”);
- tajne nauczanie (ćwiczenia podchorążówki pod pozorem zabawy);
- zdominowanie życia publicznego przez Niemców (niemieckie filmy w kinach, lokale i sklepy tylko dla Niemców, dominacja języka niemieckiego w przestrzeni publicznej).

Nauczyciel uświadamia uczniom, że w ten sposób żyli w czasie okupacji nie tylko warszawiacy, ale także większość Polaków.

8. Na zakończenie nauczyciel odtwarza fragment filmu „ku pokrzepieniu serc”, kiedy to niemieccy żołnierze z różnych formacji wzajemnie rozbrajają się na ulicach, przy okazji niejednokrotnie ostrzeliwując się i wywołując chaos w całym mieście. Następnie jesteśmy świadkami, jak są karani przez przełożonego śmiercią bądź zesłaniem na front wschodni¹⁷.

Podczas tej sceny nauczyciel zatrzymuje film (1:24:02) na fragmencie, gdzie ukazany jest plakat z napisem: „Anglio! Twoje dzieło!” Plakat ten prezentowany jest jako źródło ikonograficzne na ekranie (ZAŁĄCZNIK NR 2). Uczniowie mają za zadanie określić elementy propagandowe plakatu.

PRACA DOMOWA:

Jako pracę domową, proponujemy wypełnienie przez uczniów miniankiety na temat kina historycznego (ZAŁĄCZNIK NR 3).

ZAŁĄCZNIK NR 1

„Sytuacja ludności polskiej pod okupacją niemiecką i radziecką podczas II wojny światowej.

I. Terytorium zajęte przez III Rzeszę.

1. Tereny bezpośrednio wcielone do III Rzeszy.

¹⁴ Zach H., *Mój wróg, moja miłość. Pamiętnik dziewczyny z okupowanej Warszawy*, Poradnia K, Warszawa 2016, s. 152.

¹⁵ <http://www.fnpn.pl/edukacja/Dokumenty.pdf>

¹⁶ <https://sjp.pwn.pl/sjp/kontaminacja;2564459.html>

¹⁷ Eisler J., *Giuseppe w Warszawie*, dz. cyt., s. 58.

a) cele okupacji — biologiczne wyniszczenie ludności polskiej i germanizacja tych terenów w ciągu 10 lat;

b) metody:

- wysiedlanie ludności polskiej, w szczególności z Wielkopolski, Pomorza i łódzkiego w latach 1939–1941 wysiedlono ok. 700 tys. osób;
- kolonizacja zajętych obszarów — osiedlanie osadników niemieckich, którzy przejmowali majątki po wywłaszczonych Polakach — w latach 1939–1941 osiedlono ok. 200 tys. osób;
- niemczenie niewywiezionej ludności poprzez podpisywanie Niemieckiej Listy Narodowej (*Deutsche Volksliste*). Szczególny nacisk wywierano na ludność Śląska i Pomorza (górali, Mazurów, Kaszubów);
- likwidacja szkolnictwa polskiego, instytucji naukowych i kulturalno-oświatowych;
- wywiezienie bądź zniszczenie zbiorów muzealnych;
- polityka masowych egzekucji, które dotknęły przede wszystkim wybitnych reprezentantów społeczeństwa polskiego — naukowców, przedstawicieli administracji, ludzi kultury, oficerów;
- wywózki do obozów koncentracyjnych Dachau, Buchenwald, Sachsenhausen, Mauthausen;
- wywózki części ludności na roboty do Niemiec;
- konfiskata majątku publicznego (1940) i części majątku prywatnego;
- wymiana pieniędzy — wprowadzenie marki niemieckiej. Polak mógł wymienić 500 złotych w stosunku 1 marka: 2 złote; przed wojną za 1 złotego można było kupić 2 marki — była to waluta słabsza;
- likwidacja prasy polskiej;
- germanizacja nazw miejscowości: np. Poznań — Posen, Łódź — Litzmannstadt.

2. Tereny okupowane przez III Rzeszę — Generalne Gubernatorstwo.

a) cele okupacji — całkowite wykorzystanie surowców naturalnych, wyzyskanie taniej siły roboczej — Polacy mieli zostać wykorzystani, a następnie wyeliminowani.

b) metody:

- likwidacja organizacji politycznych;
- pozostawienie szkolnictwa podstawowego i zawodowego o okrojonym programie przy jednoczesnej likwidacji szkolnictwa średniego i wyższego;
- utrzymanie języka polskiego i niektórych instytucji: PCK, PKO, Granatowej Policji, Rady Głównej Opiekuńczej (organizacja charytatywna);
- likwidacja instytucji naukowych i kulturalno-oświatowych: kin, muzeów, teatrów, bibliotek; udostępnienie kin o specjalnym programie, grabież dzieł sztuki;

- eksterminacja wybitnych przedstawicieli polskiej inteligencji; aresztowanie 183 profesorów Uniwersytetu Jagiellońskiego;
- eksterminacja przedstawicieli polskiego życia kulturalnego i politycznego, np.: Akcja AB — wymordowanie ponad 100 osób, w tym Janusza Kusocińskiego, Macieja Rataja, Mieczysława Niedziałkowskiego (1940);
- likwidacja polskiej prasy z wyjątkiem wydawnictw okupacyjnych;
- wywózki na roboty do Niemiec;
- narzucenie wysokich kontyngentów rolnikom;
- segregacja rasowa, specjalne sklepy, kawiarnie dla Niemców, reglamentacja żywności, demontaż maszyn i urządzeń przemysłowych, utrzymanie drobnych przedsiębiorstw;
- łapanki, aresztowania i tortury stosowane wobec osób podejrzanych o działalność konspiracyjną bądź posiadanie radia;
- wprowadzenie godziny policyjnej;
- tworzenie obozów koncentracyjnych w Oświęcimiu, Stutthofie, Treblince;
- konfiskata majątku publicznego i części prywatnego, wymiana pieniądza — wprowadzenie marki niemieckiej i nowego złotego — tzw. *młynarki*;
- eksterminacja ludności żydowskiej;
- pozbawienie ludności żydowskiej majątku (1940);
- zamknięcie Żydów w gettach (powstały we wszystkich większych miastach);
- skazanie Żydów na śmierć głodową;
- wywóz do obozów zagłady w Auschwitz-Birkenau, w Majdanku i innych.

II . Terytorium okupowane przez ZSRR.

1. Cele okupacji radzieckiej — całkowita rusyfikacja tych terenów, zagarnięcie polskich dóbr materialnych i wprowadzenie radzieckiego systemu politycznego. Eksterminacja i wynarodowienie ludności pochodzenia polskiego. Wychowanie pozostałej ludności w duchu marksistowsko-leninowskim.

2. Metody:

- aresztowania żołnierzy i oficerów, polskiej inteligencji (przedstawicieli administracji państwowej, terytorialnej, nauczycieli, lekarzy itp.), przemysłowców, właścicieli ziemskich;
- deportacje ludności do Kazachstanu (Azja Środkowa), do północnej części ZSRR, na Syberię. Objęły one aresztowanych wraz z rodzinami: luty 1940 — ok. 220 tys. osób, kwiecień 1940 — ok. 320 tys. osób, czerwiec–lipiec 1940 — ok. 240 tys. osób;
- konfiskata majątków ziemskich;

- nacjonalizacja przemysłu, transportu, banków — wprowadzenie radzieckiego systemu gospodarczego;
- w rękach radzieckich znalazło się ok. 230 tys. jeńców polskich, których umieszczono w obozach, więzieniach i łagrach. M.in. około 5,7 tys. oficerów, policjantów, żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza umieszczono w obozach w Starobielsku, Kozielsku i Ostaszkwie. Jeńcy polscy zostali wywiezieni z tych obozów między kwietniem a majem 1940 r. i zlikwidowani. Do dnia dzisiejszego udało się odnaleźć 4253 ciała w lesie katyńskim (jeńcy obozu w Kozielsku). Groby pozostałych oficerów zlokalizowano w okolicach Charkowa (jeńcy ze Starobielska) i w Miednoje koło Tweru (jeńcy z Ostaszkowa);
- represje wobec Kościoła katolickiego — zamykanie świątyń, konfiskata majątku, prześladowania księży katolickich, zakazano nauki religii;
- wcielenie mężczyzn do Armii Czerwonej (obywatelstwo radzieckie);
- wymieniono walutę — wprowadzono rubel na miejsce złotego w stosunku 1:1 lecz zablokowano wszystkie konta bankowe. Należy pamiętać, że przed wojną rubel był znacznie słabszy od złotego;
- niszczenie sztuki polskiej i dóbr kultury narodowej;
- grabież dzieł sztuki;
- językiem oficjalnym — język białoruski lub ukraiński;
- wprowadzenie radzieckiego systemu nauczania (rusyfikacja szkół);
- zamknięto polskie wydawnictwa i zlikwidowano polską prasę;
- ZSRR zachował pozory prawa — reprezentacja Polaków w Radzie Najwyższej¹⁸.

ZAŁĄCZNIK NR 2

„Niemiecki plakat propagandowy przedstawia brytyjskiego premiera Arthura N. Chamberlaina na tle zbombardowanej w 1939 r. Warszawy. Na plakacie znajduje się także ranny w przegranej przez Polskę wojnie obronnej 1939 r. polski żołnierz, wymownym gestem pokazujący odwróconemu politykowi stosy poległych i palące się warszawskie domy. »Anglio! Twoje dzieło!« — krzyczy. Plakat miał być groźbą dla Polaków, którzy odrzucili współpracę z III Rzeszą. Przy pomocy tego plakatu Niemcy chcieli powiedzieć, że Wielka Brytania nie wywiązała się ze swych sojuszniczych zobowiązań wobec Polski. Plakaty o takiej treści rozlepiali Niemcy w zajętych przez siebie polskich miastach i miasteczkach. Plakat istniał także w wersji francuskiej (...).

¹⁸ <http://tomaszewska.com.pl/oprac.sytuacja.polakow.pod.okupacja.pdf>

Autorem wersji francuskiej (i najprawdopodobniej również polskiej) był Theo Matejko, będący jednym z wybitnych propagandzistów na służbie III Rzeszy¹⁹.

ZAŁĄCZNIK NR 3²⁰

Pytania do uczniów	Odpowiedzi uczniów
1. Czy chodzisz do kina (lub oglądasz w telewizji) filmy o tematyce historycznej? Jeśli tak, podaj epoki, problemy, które Cię szczególnie interesują w kinie historycznym.	
2. Wymień tytuły filmów opartych na materiale historycznym (np. z okresu II wojny światowej).	
3. Czego oczekujesz od kina historycznego? Jaki sposób prezentacji przeszłości najbardziej Ci odpowiada?	

¹⁹ <http://cyfroteka.pl/ebooki/ebook/p0406164i040>

²⁰ <http://www.stylowy.net/data/edu/0/21.pdf>